

Határozatok Tára

NILS WAHL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. szeptember 13.¹

C-387/17. sz. ügy

**Presidenza del Consiglio dei Ministri
kontra
Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA**

(a Corte suprema di cassazione [semmitőszék, Olaszország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Államok által nyújtott támogatások – Létező támogatások és új támogatások – Minősítés – A versenynek kezdetben ki nem tett piac liberalizációja előtt bevezetett támogatások – A támogatási intézkedések kedvezményezett vállalkozása versenytársának kártérítési keresete a Bizottság határozatának hiányában – A 659/1999/EK rendelet elévülési időre vonatkozó szabályainak érvényesíthetősége”

Bevezetés

1. A jelen ügy azon előzetes döntéshozatal iránti kérelmek sorába illeszkedik, amelyek az Olasz Köztársaság által az 1976 és 1980 közötti időszak során a Tirrenia di Navigazione SpA (a továbbiakban: Tirrenia) tengeri szállítási vállalkozás számára az Európai Bizottsághoz való bejelentés nélkül folyósított támogatásokkal kapcsolatosak.
2. Az ítélezési gyakorlaton belüli ezen ügycsoport mögött minden bizonnyal az olasz hatóságok tértelensége – és ezzel összefüggésben az egyre merészebb és találékonyabb jogi érvelések kidolgozása – áll a vitatott intézkedések jogellenesen nyújtott állami támogatásként történő minősítéséből fakadó valamennyi következmény érvényesítése érdekében. Ezt mutatja többek között az e hatóságok által a jelen esetben védeni kívánt álláspont.
3. Az alapeljárársbeli jogvita a Tirrenia egyik versenytársa, a Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA vállalkozás (a továbbiakban: FTDM) által az Olasz Köztársasággal szemben benyújtott, az e támogatások nyújtása miatt állítólagosan elszenvedett kár megtérítése iránti kérelemmel kapcsolatos. E támogatások azonban – amely támogatásokat a kérdést előterjesztő bíróság az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak minősített – nem képezték a jogszerűségük és az európai uniós szabályoknak való megfelelésük kérdésében állást foglaló bizottsági határozat tárgyát (a „stand alone private enforcement” esete).
4. Különösen az a kérdés merül fel, hogy az intézkedések „létező” vagy „új” támogatásként való minősítésekor van-e jelentősége annak, hogy a szóban forgó támogatásokat egy formálisan nem liberalizált piacon működő vállalkozás számára nyújtották. A Bíróságnak arra a kérdésre is válaszolnia kell, hogy a 659/1999/EK rendeletben foglalt, a bizottsági keresetindítás elévülési idejére vonatkozó

¹ Eredeti nyelv: francia.

szabályok² befolyásolják-e az alapeljárásban szereplőhöz hasonló kártérítési kereset megalapozottságát, és ha igen, milyen mértékben. Az ügy így alkalmat teremt az állami támogatások ellenőrzési rendszere egyes kulcsfontosságú elveinek, valamint a nemzeti bíróságok ezzel kapcsolatban betöltendő szerepének a felhívására.

Jogi keret

Az uniós jog

5. A 659/1999 rendelet „Fogalommeghatározások” című 1. cikke a következőképpen rendelkezett:

„E rendelet alkalmazásában:

[...]

b) a »létező támogatás«:

[...]

iv. olyan támogatás, amely létező támogatásnak tekintendő a 15. cikk szerint;

v. támogatás, amelyet létező támogatásnak kell tekinteni, mert megállapítható, hogy a hatálybalépése idején nem minősült támogatásnak, és ezt követően – a közös piac fejlődésének eredményeként és anélkül, hogy a tagállam módosította volna – vált támogatássá. Egyes intézkedéseknek egy tevékenység közösségi jog általi liberalizálását követő támogatássá válása során az ilyen intézkedések a liberalizációra megállapított időpontot követően már nem minősülnek támogatásnak [helyesen: létező támogatásnak];

[...]”

6. A 659/1999 rendelet „Jogvesztő határidő [helyesen: elévülési idő]” című 15. cikke a következőket írta elő:

„(1) A Bizottság támogatás-visszatéríttetésre vonatkozó hatásköre tízéves jogvesztő határidőn [helyesen: elévülési időn] belül érvényesíthető.

(2) A jogvesztő határidő [helyesen: elévülési idő] azon a napon kezdődik, amikor a jogellenes támogatást a kedvezményezettnek egyedi támogatás formájában vagy támogatási program részét képező támogatás formájában nyújtják [helyesen: odaítélik]. A Bizottság vagy a Bizottság kérésére eljáró tagállam jogellenes támogatással kapcsolatos intézkedései megszakítják a jogvesztő határidőt [helyesen: elévülési időt]. A jogvesztő határidő [helyesen: elévülési idő] minden megszakítástól számítva újra indul. A jogvesztő határidőt fel kell függeszteni [helyesen: Az elévülés nyugszik], amíg a Bizottság határozata az Európai Közösségek Bírósága előtt függőben lévő eljárás alá tartozik [helyesen: folyamatban lévő eljárás tárgyát képezi].

(3) Minden támogatást, amellyel kapcsolatban a jogvesztő határidő [helyesen: elévülési idő] lejárt, létező támogatásnak kell tekinteni.”

² Az [EUMSZ 108. cikk] alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i tanácsi rendelet (HL 1999. L 83., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 339. o.). Az [EUMSZ 108. cikk] alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 2015. július 13-i (EU) 2015/1589 tanácsi rendelet (HL 2015. L 248., 9. o.) hatályon kívül helyezte a 659/1999 rendeletet, és annak helyébe lépett.

Az olasz jog

7. Az alapügyben szóban forgó támogatásokat az FTDM versenytársa, a Tirrenia hajózási vállalkozás számára ítélték oda az 1974. december 20-i legge n. 684 – Ristrutturazione dei servizi marittimi di preminente interesse nazionale (a kiemelkedő nemzeti érdekű tengerhajózási szolgáltatások szerkezetátalakításáról szóló 684. sz. törvény, a GURI 1974. december 24-i 336. száma, 9008. o., a továbbiakban: 684. sz. törvény), és különösen annak 19. cikke értelmében.

8. A 684. sz. törvény 7. cikke a következőket írja elő:

„A kereskedelmi flottáért felelős miniszter az előző cikkben meghatározott szolgáltatások nyújtásához éves *ad hoc* egyezmények kötésével a kincstárügyi, valamint az állami részesedésekért felelős miniszterrel együttműködve jogosult támogatásokat nyújtani.

Az előző albekezdésben hivatkozott támogatásoknak biztosítaniuk kell a hároméves időszak folyamán a szolgáltatásoknak a gazdasági egyensúly feltételei mellett való működtetését. E támogatások előzetes jelleggel a nettó bevétel, a beruházások értékcsökkenése és a működési költségek – beleértve a szervezési költségeket és a pénzügyi ráfordításokat – alapján kerülnek meghatározásra.

[...]”

9. A 684. sz. törvény 8. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az 1. cikk c) pontjában meghatározott, a nagyobb és kisebb szigetekkel való összeköttetést biztosító szolgáltatásoknak, valamint a technikailag és gazdaságilag szükséges esetleges meghosszabbításoknak biztosítaniuk kell az érintett területek, és különösen Mezzogiorno gazdasági és szociális fejlődéséhez kapcsolódó követelmények teljesülését.

A kereskedelmi flottáért felelős miniszter ennél fogva az említett szolgáltatások nyújtásához 20 éves időtartamra, *ad hoc* egyezmény kötésével a kincstárügyi, valamint az állami részesedésekért felelős miniszterrel együttműködve jogosult támogatásokat nyújtani.”

10. A 684. sz. törvény 9. cikke értelmében:

„Az előző cikkben meghatározott egyezmények az alábbiakat kell tartalmaznia:

- 1) a biztosítandó útvonalak felsorolása;
- 2) az egyes útvonalak gyakorisága;
- 3) az egyes útvonalakhoz rendelt hajók típusa;
- 4) a támogatás, amelyet a nettó bevétel, a beruházások értékcsökkenése, a működési költségek, a szervezési költségek, valamint a pénzügyi ráfordítások alapján kell meghatározni.

Minden év június 30-ig ki kell igazítani az adott évre fizetendő támogatás összegét, amennyiben az előző év során az egyezményben meghatározott gazdasági tényezők legalább egyike az előző támogatás meghatározásakor ugyanezen tétel tekintetében figyelembe vett érték egy huszadát meghaladóan módosult.”

11. A 684. sz. törvény 18. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A jelen törvény alkalmazásából eredő pénzügyi terhet 93 milliárd líra összegig fedezik a kereskedelmi flottáért felelős miniszter 1975. évre vonatkozó költségvetési előirányzata 3061. fejezetében már meghatározott alapok, illetve azon alapok, amelyek a következő pénzügyi éveknél megfelelő fejezetekben kerülnek majd meghatározásra.”

12. A 684. sz. törvény 19. cikke a következőket mondja ki:

„A jelen törvény által érintett egyezmények jóváhagyásának időpontjáig a kereskedelmi flottáért felelős miniszter a kincstárügyi miniszterrel együttműködve havi részletekben előlegeket folyósít, amelyek teljes összege nem haladja meg a 18. cikkben megjelölt teljes összeg [90]-át.”

13. A 684. sz. törvény alapján fogadták el végrehajtási intézkedésként az 1979. június 1-jei decreto del presidente della Repubblica n. 501 – Regolamento di esecuzione della legge 20 dicembre 1974, n. 684 rendeletet (a 684. sz. törvény végrehajtása érdekében elfogadott 501. sz. olasz köztársasági elnöki rendelet, a GURI 1979. október 18-i 285. száma, 8531. o.), amelynek 7. cikke megállapítja, hogy az említett törvény 19. cikkében meghatározott előlegeket a kiemelkedő nemzeti érdekű szolgáltatásokat nyújtó társaságok számára az új egyezmények megkötésével kapcsolatos aktusok számvevőszék általi bejegyzésének időpontjáig fizetik.

Az alapeljárás, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a Bíróság előtti eljárás

14. Amint a 2006. június 13-i Traghetto del Mediterraneo ítéletről (C-173/03, EU:C:2006:391) és a 2010. június 10-i Fallimento Traghetto del Mediterraneo ítéletről (C-140/09, EU:C:2010:335) kitűnik – amely ítéletek az alapeljárás keretében előterjesztett, előzetes döntéshozatal iránti kérelmeket követték, és amelyekre a Bíróság a tényállás és az említett ítéleteket megelőző eljárás további részleteinek ismertetése érdekében hivatkozik – az FTDM és a Tirrenia két tengeri szállítási vállalkozás, amelyek az 1970-es években menetrendszerinti tengeri összeköttetést biztosítottak a szárazföldi Olaszország, illetve Szardínia és Szicília szigete között.

15. 1981-ben az FTDM keresetet indított a Tirrenia ellen a Tribunale di Napoli (nápolyi bíróság, Olaszország) előtt az 1976 és 1980 között a Tirrenia által a tengeri összeköttetései tekintetében érvényesített alacsonyjegyár-politika miatt elszenvedett állítólagos kárának megtérítése iránt. Az FTDM többek között azt állította, hogy az említett alacsonyár-politika gyakorlására az állami támogatásokra vonatkozó közösségi szabályok megsértésével nyújtott állami támogatásoknak köszönhetően kerülhetett sor.

16. Az FTDM keresetét elutasító 1993. május 26-i ítéletet a Corte d'appello di Napoli (nápolyi fellebbviteli bíróság, Olaszország) 1996. december 13-i ítélete helybenhagyta.

17. Az ezen ítélettel szemben az időközben felszámolási eljárás alá vont FTDM vagyonfelügyelője által benyújtott fellebbezést a Corte suprema di cassazione (semmitőszék, Olaszország) 2000. április 19-i ítélete elutasította, nem adva helyt többek között a fellebbező arra irányuló kérelmének, hogy az uniós jog értelmezésére vonatkozó kérdéseket terjesszen elé a Bíróság, azzal az indokkal, hogy az érdemi határozatot hozó bíróságok az ügy elbírálásakor betartották a vonatkozó rendelkezéseket, és a döntésük megfelelt a Bíróság ítélkezési gyakorlatának.

18. A 2002. április 15-i beadványával az FTDM vagyonfelügyelője keresetet indított az Olasz Köztársasággal szemben a Tribunale di Genova (genovai bíróság, Olaszország) előtt az említett állam különböző minőségeiben fennálló felelősségének megállapítása iránt: jogalkotó hatalomként, mivel a 684. sz. törvénnyel az EK-Szerződéssel összeegyeztethetetlen támogatásokat folyósított; igazságszolgáltató hatalomként, mivel a Corte suprema di cassazione (semmitőszék) a 2000. április 19-i

határozatával nem teljesítette azon kötelezettségét, hogy előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket intézzon a Bírósághoz a 684. sz. törvény uniós joggal való összeegyeztethetőségével kapcsolatban; és végül közigazgatási hatóságként, mivel nem tájékoztatta a Corte suprema di cassazionét (semmitőszék) arról, hogy e törvénnyel kapcsolatban jogsértési eljárás indult a Bizottság előtt, ezzel megszegve az uniós intézményekkel való lojális együttműködés kötelezettségét.

19. Az FTDM ezért azt kérte, hogy az Olasz Köztársaságot kötelezzék a 9 240 000 euró összegre becsült elszenvedett kár megtérítésére.

20. 2003. április 14-én a Tribunale di Genova (genovai bíróság) előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztett a Bírósághoz, amely a 2006. június 13-i Traghetti del Mediterraneo ítélet (C-173/03, EU:C:2006:391) elfogadásához vezetett.

21. Ezen ítéletet követően a Tribunale di Genova (genovai bíróság) a 2009. február 27-i ítéletében megállapította, hogy „fennáll a tagállami bíróság részéről elkövetett jogsértés”, és külön végzéssel az eljárás folytatásáról rendelkezett az e jogsértésből eredő károk megtérítése iránti keresetről történő határozathozatal érdekében. E bíróság – mivel kétségei voltak az állami támogatásokra vonatkozó uniós jog értelmezését illetően – az említett eljárás e szakaszában ismét a Bírósághoz fordult, amely a 2010. június 10-i Fallimento Traghetti del Mediterraneo ítéletében (C-140/09, EU:C:2010:335) adott választ a következők megállapításával:

„Az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy az alapügyre jellemző körülmények között az előlegek egyezmény jóváhagyását megelőző kifizetéséről rendelkező nemzeti jogszabály alapján folyósított támogatások állami támogatásnak minősülnek, amennyiben e támogatások alkalmasak a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, és torzítják a versenyt, illetve annak torzításával fenyegetnek, amit a nemzeti bíróságnak kell megvizsgálnia.”

22. 2012. július 30-án a Tribunale di Genova (genovai bíróság) arra kötelezte az Olasz Köztársaságot, hogy az állam mint igazságszolgáltató hatalom jogellenes magatartásával okozott kár megtérítése érdekében fizesse meg az FTDM számára 2 330 355,78 eurónak a monetáris felértékeléssel és a törvényes kamatokkal növelt összegét.

23. E határozatot elsődlegesen az Olasz Köztársaság és másodlagosan az FTDM is megtámadta.

24. A Corte d'appello di Genova (genovai fellebbviteli bíróság, Olaszország) a 2014. július 24-i ítéletével hatályon kívül helyezte az elsőfokú ítéletet és érdemi határozatot hozott az ügyben.

25. E bíróság elutasította az FTDM által benyújtott, az Olasz Köztársaság mint igazságszolgáltató és közigazgatási hatalom felelősségére alapított kártérítési kérelmeket, míg a 684. sz. törvény Olasz Köztársaság általi elfogadása miatt helyt adott az e tagállam mint jogalkotó hatalom felelősségére alapított kérelemnek, és az említett tagállamot arra kötelezte, hogy az FTDM-et ért kár megtérítése érdekében fizesse meg 2 330 355,78 eurónak a monetáris felértékeléssel és a törvényes kamatokkal növelt összegét.

26. A Corte d'appello di Genova (genovai fellebbviteli bíróság) többek között megállapította, hogy mivel a szóban forgó állami támogatások nem az Európai Közösséget létrehozó szerződés hatálybalépése előttiek, e támogatásokat az EK-Szerződés 93. cikk (3) bekezdése (később az EK 88. cikk (3) bekezdése, jelenleg az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése) szerinti bejelentési kötelezettség hatálya alá tartozó „új támogatásnak” kell tekinteni, ezért az ilyen bejelentés hiányában meg kell állapítani az uniós jog megsértését.

27. A Presidenzia del Consiglio dei Ministri (a minisztertanács elnöksége) a kérdést előterjesztő bíróság előtt megtámadta a Corte d'appello di Genova (genovai fellebbviteli bíróság) ítéletét. Állítása szerint többek között a Tirrenia számára nyújtott támogatásokat tévesen minősítették új, nem pedig létező támogatásnak.

28. A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy az alapeljárásban szereplőhöz hasonló, nem liberalizált piacon nyújtott állami támogatás létező támogatásként vagy új támogatásként történő jogi minősítések először is meg kell vizsgálni a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontja v. alpontjának időbeli és tárgyi hatályát.

29. E bíróság ezt követően a szóban forgó piac egyik jellemzőjének, nevezetesen e piac liberalizációja hiányának fontosságát hangsúlyozza. Álláspontja szerint ezért a 2000. június 15-i Alzetta és társai kontra Bizottság ítélet (T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97–T-607/97, T-1/98, T-3/98–T-6/98 és T-23/98, EU:T:2000:151) (a továbbiakban: Alzetta ítélet) 143. pontjában a Törvényszék által kifejtett elv szerint a versenynek kezdetben ki nem tett piacokon bevezetett támogatások rendszerét e piac liberalizációjakor létező támogatási rendszernek kell tekinteni. A Törvényszék e megállapítását erősítette meg a 2004. április 29-i Olaszország kontra Bizottság ítélet (C-298/00 P, EU:C:2004:240) 66–69. pontja is. Ezért az alapeljárásban szóban forgó állami támogatások létező támogatásként vagy új támogatásként történő jogi minősítések az említett elv alkalmazási körét is vizsgálni kell.

30. Végül a kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei vannak afelől, hogy a 659/1999 rendeletnek az e rendelet 15. cikkével összefüggésben értelmezett 1. cikke b) pontja iv. alpontjában foglalt rendelkezés alkalmazható-e az említett rendelet hatálybalépése előtt nyújtott állami támogatásokra. E bíróság szerint a 2015. április 16-i Trapeza Eurobank Ergasias ítéletből (C-690/13, EU:C:2015:235) kitűnik, hogy e rendelkezések az ugyanezen rendelet hatálybalépése előtt keletkezett tényállásokra is alkalmazhatóak lehetnek.

31. E körülmények között a Corte suprema di cassazione (semmtörvényszék) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Alkalmazható-e az említett támogatások (»létező«, vagyis nem »új« támogatásnak) minősítése céljából a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának v. alpontja, amely rögzíti, hogy: »olyan támogatás, amelyet létező támogatásnak kell tekinteni, mert megállapítható, hogy a hatálybalépése idején nem minősült támogatásnak, és ezt követően – a közös piac fejlődésének eredményeként, és anélkül, hogy a tagállam módosította volna – vált támogatássá. Egyes intézkedéseknek egy tevékenység közösségi jog általi liberalizálását követő támogatássá válása során az ilyen intézkedések a liberalizációra megállapított időpontot követően már nem minősülnek [létező] támogatásnak«, és ha igen, milyen feltételek mellett? Illetve, alkalmazható-e a Törvényszék által [az Alzetta ítélet 143. pontjában] rögzített (a fent említett pozitív jogtól formálisan eltérő hatályú) és – a jelen ügyben releváns vonatkozását illetően – az Európai Unió Bírósága által a 2004. április 29-i Olaszország kontra Bizottság ítéletben (C-298/00 P, EU:C:2004:240, 66–69. pont) megerősített azon elv, amely szerint »[...] az olyan támogatási rendszert, amelyet olyan piacon hoztak létre, amely kezdetben zárva volt a verseny előtt, a piac liberalizációjakor úgy kell tekinteni, mint már létező támogatási rendszerre, miután létrehozásakor nem tartozott a Szerződés 92. cikke (1) bekezdésének (későbbiekben: 87. cikk (1) bekezdésének) hatálya alá, amely tekintettel az azon rendelkezésben a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére és a versenyre gyakorolt következményekre megállapított feltételekre, csak olyan piacokra vonatkozik, amelyek nyitottak a versenyszámára«, és ha igen, milyen feltételek mellett?
- 2) Alkalmazható-e egyébként – továbbra is a fent említett támogatások minősítése céljából – az említett 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontja, amely rögzíti, hogy »létező« az »olyan támogatás, amely létező támogatásnak tekintendő a 15. cikk szerint« – amely rendelkezés maga is tízéves elévülési időt ír elő a jogellenesen nyújtott támogatások visszatéríttetésére – és ha

igen, milyen feltételek mellett, vagy alkalmazható-e a bizalomvédelemnek és a jogbiztonságnak a Bíróság által is többször megerősített elve, és ha igen, milyen (a hivatkozott pozitív jogi szabályban kifejezett elvhez hasonló vagy attól eltérő) feltételek mellett?”

32. Az FTDM, az olasz és a francia kormány, valamint a Bizottság írásbeli észrevételeket terjesztett elő. 2018. június 7-én az érdekelt felek részvételével tárgyalás tartására került sor.

Elemzés

33. Amint azt a jelen indítvány bevezető részében említettem, és az imént felhívott tényállásból kitűnik, az olasz hatóságok a vitatott támogatások nyújtásából fakadó felelősségük alóli mentesülés érdekében tétlenek maradtak, és ezzel véleményem szerint megsértették az állami támogatásokra vonatkozó szabályokat.

34. A jelen ügy sajátossága abban áll, hogy bár a Corte d'appello di Genova (genovai fellebbviteli bíróság) helyt adott az FTDM kártérítési kérelmének különösen azon az alapon, hogy a vitatott támogatásokat „új” támogatásokként kell minősíteni, az olasz hatóságok a kérdést előterjesztő bíróság előtt továbbra is arra hivatkoztak, hogy e támogatásokat valójában „létező” támogatásokként kell minősíteni. E hatóságok állítása szerint az említett támogatásokat először is olyan időszak során nyújtották, amikor még nem került sor a tengeri kabotázs tevékenység liberalizációjára, másodszor pedig a Bizottság nem vitatta e támogatásokat a 659/1999 rendelet 15. cikkében szereplő tíz éves elévülési időn belül (lásd: e rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontja).

35. Míg az olasz hatóságok a szóban forgó támogatások létező támogatásként történő minősítése céljából felhozott első jogalap alátámasztása érdekében azt állítják, hogy figyelmen kívül kell hagyni a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának v. alpontjában szereplő fogalommeghatározást, mivel az nem a vitatott intézkedések elfogadásának időpontjában alkalmazandó jogot tükrözi, addig a második felhozott jogalap alátámasztása érdekében már arra hivatkoznak, hogy e támogatások az e rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontjában³ foglalt fogalommeghatározásnak felelnek meg.

36. Emellett célszerűnek tartom, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdések külön-külön történő vizsgálata előtt emlékeztessen bizonyos alapvetésekre, így a létező és az új támogatások közötti különbségtétel terjedelmére és fontosságára, és e sajátos összefüggésben a 659/1999 rendelet fogalommeghatározásainak a támogatások létező vagy új támogatásként való minősítésére gyakorolt esetleges hatására.

Előzetes megjegyzések a létező és az új támogatások közötti különbségtételről, valamint a 659/1999 rendelet e tekintetben gyakorolt hatásáról

37. Nem vitatott, hogy valamely állami intézkedés „új” vagy „létező” támogatásként való minősítése jelentős jogkövetkezményekkel jár, különösen az alkalmazandó eljárást illetően.

38. Ami az új támogatásokat illeti, a tagállamoknak először is be kell ezeket jelenteniük a Bizottságnak, és a Bizottságnak a bevezetésük előtt engedélyeznie kell azokat. Az EUMSZ 108. cikk (2) és (3) bekezdéséből emellett az következik, hogy a Bizottság az előzetes vizsgálati eljárás vagy a hivatalos vizsgálati eljárás szakaszában megvizsgálja az új támogatások belső piaccal való összeegyeztethetőségét. A 659/1999 rendelet 2–7. cikke (jelenleg a 2015/1589 rendelet 2–7. cikke) különösen a jogbiztonság érdekében kifejti a tervezett új támogatások Bizottság általi vizsgálatának részletes szabályait.

³ Az olasz hatóságok szerint ezen utóbbi rendelkezés a támogatási intézkedések összességére, így a hatálybalépést megelőzően nyújtott támogatásokra is alkalmazandó (lásd: 2003. április 10-i Scott kontra Bizottság ítélet, T-366/00, EU:T:2003:113, 53. pont).

39. Másodszor nem vitatott, hogy a Bizottság engedélye nélkül nyújtott úgynevezett új támogatások jogellenesek (lásd: a 659/1999 rendelet 1. cikkének f) pontja, jelenleg a 2015/1589 rendelet 1. cikkének f) pontja). Az új támogatások e minősítése két jelentős következménnyel jár. Egyrészt a Bizottság köteles megvizsgálni a szóban forgó intézkedéseket, és amennyiben megállapítja azok összeegyeztethetlenségét, el kell rendelnie a visszatéríttetésüket. Másrészt a nemzeti bíróságok, jóllehet nem mérlegelhetik a támogatások összeegyeztethetőségét, bizonyos feltételek mellett elrendelhetik e támogatások visszatéríttetését.⁴

40. Az úgynevezett „létező” támogatásokra már magából az EUMSZ 108. cikk (1) bekezdésének a megfogalmazásából fakadóan is eltérő eljárás alkalmazandó. E rendelkezés előírása szerint ugyanis a Bizottság a tagállamokkal együttműködve folyamatosan vizsgálja a tagállamokban létező támogatási programokat, és javaslatot tehet a tagállamoknak a belső piac fokozatos fejlődése vagy működése által megkövetelt megfelelő intézkedések meghozatalára, többek között a 659/1999 rendelet 17–19. cikkében (jelenleg a 2015/1589 rendelet 21–23. cikke) meghatározott eljárás szerint.

41. E szabályok értelmében a létező támogatások mindaddig végrehajthatóak, amíg a Bizottság meg nem állapítja az összeegyeztethetlenségüket.⁵ Az új támogatásokkal szemben tehát a létező támogatásokat nem kell bejelenteni a Bizottságnak, és e támogatások nem minősülhetnek jogellenesnek. Ezenfelül a Bizottság által a létező támogatási programok tekintetében hozandó megfelelő intézkedések kizárólag e programok jövőre nézve történő módosítására vagy megszüntetésére irányulhatnak, e támogatások visszatéríttetésére azonban semmilyen esetben sem.

42. A létező és az új támogatások közötti különbségtétel – jóllehet jelentősek a jogkövetkezményei – nem mindig bizonyul egyszerűnek.

43. Emlékeztetni kell ugyanis arra, hogy bár a „létező” (vagy máskülönben „új”) támogatások fogalma a Szerződésekből ered, azok nem határozzák meg e fogalmat, ezért különösen a másodlagos jogi aktusokban – konkrétan az állami támogatásokra vonatkozó eljárási szabályokat rögzítő aktusokban, azaz a jelen esetben a 659/1999 rendeletben (és az azt követő 2015/1589 rendeletben) – szereplő fogalommeghatározásokra, valamint a Bíróság és a Törvényszék által az eléjük kerülő ügyekben tett pontosításokra kell hagyatkozni.

44. Ezen „eljárási” rendeletek a Bizottság döntéshozatali gyakorlatának szabályozására és pontosítására irányulnak annak érdekében, hogy a szerződéses rendelkezésekben előírt eredményes és hatékony eljárások biztosítása mellett⁶ az átláthatóság és a jogbiztonság követelményének is eleget tegyenek.⁷ Elsődleges célkitűzésük, hogy pontosabban meghatározzák és szabályozzák a Bizottság állami támogatásokkal kapcsolatos hatásköreit, valamint fellépésének részletes szabályait.

45. Így az említett rendeletek fontos pontosításokat tartalmaznak mind a létezőnek (vagy máskülönben újnak) tekintendő támogatások kategóriái, mind az állami támogatások e különböző kategóriáira alkalmazandó azon szabályok tekintetében, amelyek keretében a Bizottság a támogatási intézkedések központi vizsgálatát folytatja.

46. E rendeletek – jóllehet a bennük rögzített irányvonalak többnyire összhangban állnak az uniós bíróságok ítélkezési gyakorlatából levont tanulságokkal, amely ítélkezési gyakorlat továbbra is a legfontosabb hivatkozási pontot képezi az e területre vonatkozó szerződéses rendelkezések értelmezésekor⁸ –, bizonyos szempontból újító jellegűnek is tekinthetők.

⁴ Lásd: 2008. február 12-i CELF és ministre de la Culture et de la Communication ítélet (C-199/06, EU:C:2008:79).

⁵ Lásd például: 1994. március 15-i Banco Exterior de España ítélet (C-387/92, EU:C:1994:100, 20. pont).

⁶ Lásd: a 659/1999 rendelet (2) preambulumbekkezdése.

⁷ Lásd különösen: a 659/1999 rendelet (3), (4), (7), (11), (14), (17) és (21) preambulumbekkezdése.

⁸ Lásd ebben az értelemben: az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdésében említett állami támogatás fogalmáról szóló bizottsági közlemény (HL 2016. C 262., I. o., 3. pont).

47. Ez különösen igaz a létező támogatásoknak a 659/1999 rendeletben szereplő kategóriáira.

48. Amint azt a Bíróság a 659/1999 rendelet hatálybalépését megelőző ítélkezési gyakorlatban kifejtette, mind az EK-Szerződés 93. cikk (jelenleg EUMSZ 108. cikk) rendelkezéseinek tartalmából, mind pedig célkitűzéseiből kitűnik, hogy az e cikk (1) bekezdése értelmében vett létező támogatásoknak kell tekinteni azon támogatásokat, amelyek a Szerződés hatálybalépésének időpontja előtt léteztek (úgynevezett „csatlakozás előtti” támogatások), és azokat, amelyeket az EK-Szerződés 93. cikk (3) bekezdésében foglalt feltételekkel szabályszerűen végre lehetett hajtani, beleértve azokat is, amelyek e cikknek az 1973. december 11-i ítéletben (120/73, EU:C:1973:152, 4–6. pont)⁹ szereplő, Bíróság általi értelmezéséből fakadnak.

49. Mindezekből kitűnik, hogy a létező támogatásoknak a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjában szereplő öt kategóriájából három – vagyis a Szerződésnek az érintett tagállamokban történő hatálybalépését megelőzően végrehajtott támogatások (az 1. cikk b) pontjának i. alpontja), illetve az úgynevezett engedélyezett támogatások két kategóriája (az 1. cikk b) pontjának ii. és iii. alpontja) – az uniós bíróság által korábban ekként azonosított támogatásoknak felel meg.

50. Ezzel szemben – a Bíróság ítélkezési gyakorlatának fényében értelmezett – Szerződés szövegéből kiolvasható támogatásokhoz képest innovatív jelleggel rendelkezik a támogatások további két kategóriája, vagyis azok a támogatások, amelyek tekintetében lejárt az elévülési idő (a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának az e rendelet 15. cikkével összefüggésben értelmezett iv. alpontja), valamint azok az intézkedések, amelyekről megállapítható, hogy a hatálybalépésük idején nem minősültek támogatásnak, és ezt követően – a piac fejlődésének eredményeként – váltak támogatássá (ugyanezen rendelet 1. cikke b) pontjának v. alpontja).

51. A jelen ügy éppen ezen eshetőségek hatályának elemzéséhez vezet bennünket. Az első kérdés ugyanis a létező támogatásoknak a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának v. alpontja szerinti kategóriájára vonatkozik. A második kérdés pedig azon támogatások természetével kapcsolatos, amelyek tekintetében megállapítható az elévülési idő lejártja (lásd: a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontja, valamint e rendelet 15. cikke).

52. Márpedig számomra egyértelmű, hogy a 659/1999 rendeletnek az e jogi aktus hatálybalépését megelőzően nyújtott támogatásokra való alkalmazhatósága, vagyis e rendelet időbeli hatálya – és így e rendeletnek a „létező” támogatások fogalm meghatározásával kapcsolatos innovatív rendelkezéseire való hivatkozás lehetősége az alapeljárásban szereplő kártérítési kereset keretében – vita tárgyát képezi.¹⁰

53. Kétségtelen, hogy a 659/1999 rendelet nagyrészt átveszi az állami támogatásokra vonatkozó szerződéses rendelkezések alkalmazási feltételeire vonatkozó közösségi vívmányokat, és ezenfelül alapvetően eljárásjogi hatályú, ami főszabály szerint azt jelenti, hogy a hatálybalépésétől kezdve alkalmazandó,¹¹ ugyanakkor azon feltételeknek az említett rendelet 1. cikkének b) pontjában szereplő meghatározása, amelyek mellett valamely támogatást létezőnek kell tekinteni, tágabbnak tűnik a Bíróság korábbi ítélkezési gyakorlatából fakadó fogalom körénél.¹²

⁹ Lásd: 1994. augusztus 9-i *Namur-Les assurances du crédit* ítélet (C-44/93, EU:C:1994:311, 13. pont); 1999. június 17-i *Piaggio* ítélet (C-295/97, EU:C:1999:313, 48. pont).

¹⁰ E kérdést különösen az FDTM vitatja, amely lényegében azt állítja, hogy a 659/1999 rendelet rendelkezései nem alkalmazhatóak visszamenőleges hatállyal olyan intézkedések létező támogatásként történő minősítése érdekében, amelyek a bevezetésük időpontjában nem minősülhettek annak.

¹¹ Lásd különösen: 2015. március 26-i Bizottság kontra *Moravia Gas Storage* ítélet (C-596/13 P, EU:C:2015:203, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

¹² Lásd különösen: 1999. június 17-i *Piaggio* ítélet (C-295/97, EU:C:1999:313, 48. pont), amely ítéletet röviddel a 659/1999 rendelet hatálybalépése előtt hirdettek ki.

54. A jelen esetben kétségeim vannak afelől, hogy az olasz hatóságok bármilyen esetben is hivatkozhatnak a létező támogatásoknak a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontja iv. alpontjában, illetve e rendelet 1. cikke b) pontja v. alpontjában szereplő kategóriákra annak érdekében, hogy kizárják az FTDM által indított, a vitatott intézkedésekkel kapcsolatos bejelentési kötelezettség megsértésének szankcionálására irányuló kártérítési kereseteket, mivel e támogatások minden jel szerint új támogatásokat képeztek a releváns tényállás időpontjában.

55. E tekintetben fontos annak megállapítása, hogy az olasz hatóságok az FTDM kártérítési kereseteinek nemzeti bíróságok általi, több évtizedre kiterjedő vizsgálatának csupán meglehetősen előrehaladott szakaszában tartották célszerűnek, hogy e rendelkezésekre hivatkozzanak.

56. Végül fontosnak tartom, hogy emlékeztessenek a 659/1999 rendelet (és az azt követő 2015/1589 rendelet) azon rendelkezéseire, amelyek elsődleges célja, hogy pontosítsák *a Bizottság által* a támogatási intézkedések vizsgálata során alkalmazott gyakorlatot és eljárási szabályokat. E rendeleteknek alapvetően nem az a céljuk, hogy a támogatási intézkedések nemzeti bíróságok általi, az előttük folyamatban lévő ügyben történő vizsgálatát szabályozzák,¹³ jóllehet a bennük foglalt meghatározások iránymutatást nyújthatnak a nemzeti bíróságok számára.¹⁴

57. Mindezen megfontolásokat szem előtt tartva vizsgálom meg az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket, mivel e megfontolások különösen fontosnak bizonyulhatnak abban az esetben, ha a Bíróság megállapítja, hogy a vitatott támogatásokat a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának rendelkezései értelmében vett létező támogatásokként kell minősíteni, jóllehet az álláspontom szerint, amint azt a későbbiekben kifejtem, ez nincs így.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről: a létező támogatásként vagy új támogatásként történő minősítés releváns feltétele a még nem liberalizált piac esetében

58. Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság az alapeljárásban szóban forgó állami támogatások „új” vagy „létező” támogatásként történő minősítésekor alkalmazandó releváns feltételről kérdezi a Bíróságot a formálisan még nem liberalizált piac esetében.

59. A kérdést előterjesztő bíróság szerint ellentét van a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontja v. alpontjának első mondatában szereplő, valamint a Törvényszék által az Alzetta ítélet 143. pontjában kialakított feltétel között.

60. Jómagam úgy vélem, hogy – függetlenül attól, hogy valóban fennáll-e ilyen ellentmondás – e kérdés téves előfeltevésen alapul.¹⁵

61. A létező támogatás 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontja v. alpontjában szereplő kategóriája terjedelmének jobb megértéséhez e rendelet (4) preambulumbekzdésére kell hivatkozni, amely úgy rendelkezik, hogy „a belső piac megvalósítása és fejlesztése fokozatos eljárás, amely az állami támogatási politika állandó fejlesztésében tükröződik; [...] e fejlesztések következtében egyes *intézkedések, amelyek hatálybalépésük időpontjában nem minősültek állami támogatásnak, azóta már támogatássá válhattak*”¹⁶.

¹³ E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy a 659/1999 rendelet 23a. cikke (jelenleg a 2015/1589 rendelet 29. cikke) éppen a nemzeti bíróságokkal való együttműködési mechanizmusokról rendelkezik, amelyek célja különösen az EUMSZ 107. és EUMSZ 108. cikk következetes alkalmazásának biztosítása.

¹⁴ Lásd többek között ebben az értelemben, a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának i. alpontja értelmében vett létező támogatásként történő minősítést illetően: 2013. július 18-i P ítélet (C-6/12, EU:C:2013:525, 42–44. pont); 2015. március 19-i OTP Bank ítélet (C-672/13, EU:C:2015:185, 61. pont).

¹⁵ Ezt ismerte el a tárgyalás során többek között végül – az eredetileg az Olasz Köztársaság e kérdésben való támogatása érdekében beavatkozó – Francia Köztársaság is.

¹⁶ Kiemelés tőlem.

62. A 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának v. alpontja szerint tehát egy tevékenység uniós jog általi liberalizációjának időpontját kizárólag annak kizárása céljából szabad figyelembe venni, hogy ezen időpontot követően egy olyan intézkedést, amely e liberalizációt megelőzően nem minősült támogatásnak, ezt követően létező támogatásnak minősítsenek. Ezzel szemben az uniós szabályozás hatálybalépéséből eredő liberalizációs időpont pusztán meglepte nem elegendő annak kizárásához, hogy egy intézkedést új támogatásnak lehessen minősíteni, amennyiben a piaci fejlemények kritériuma alapján bizonyítható, hogy az intézkedést olyan piacon fogadták el, amely egészben vagy részben már az érintett tevékenység uniós jog általi liberalizációja előtt is nyitott volt a verseny előtt.¹⁷

63. Másként fogalmazva, e rendelkezés alkalmazásakor feltételezzük, hogy a szóban forgó állami intézkedések az elfogadásuk időpontjában nem minősültek állami támogatásnak, éppen azért, mert nem feleltek meg a tagállamok közötti kereskedelem érintettségével és a verseny torzításával kapcsolatos feltételnek.

64. E feltételezés az Alzetta ítéletben is megjelenik. Ebben az ítéletben a Törvényszék ugyanis a vitatott intézkedések új támogatásként történő minősítésének kizárásakor figyelembe vette, hogy „a szóban forgó támogatási programok az 1981-ben és 1985-ben történt bevezetésükkor a helyi, regionális, illetve belföldi fuvarozás ágazatában nyújtott támogatásokat illetően nem tartoztak a Szerződés 92. cikke (1) bekezdésének [jelenleg az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése] hatálya alá”¹⁸.

65. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy ahhoz, hogy valamely nemzeti intézkedés az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett „állami támogatásnak” minősüljön, négy együttes feltétel teljesülése szükséges. Először is a beavatkozásnak az állam által vagy állami forrásból kell történnie. Másodszor az szükséges, hogy e beavatkozás alkalmas legyen a tagállamok közötti kereskedelem érintésére. Harmadszor a kedvezményezettje számára szelektív előnyt kell biztosítania. Negyedszer, torzítania kell a versenyt, vagy azzal kell fenyegetnie.¹⁹

66. Ami a verseny előtt még meg nem nyitott piacokat illeti, igaz ugyan, hogy valamely állami támogatás főszabály szerint létezőnek tekinthető azon az alapon, hogy megállapítható, hogy a hatálybalépése idején nem minősült támogatásnak, különösen e piacok liberalizációjának hiánya miatt, azonban a Bíróság megállapította, hogy a liberalizáció e hiánya nem feltétlenül zárja ki azt, hogy az állami támogatások alkalmasak legyenek a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, és torzítsák a versenyt, illetve fenyegetsenek annak torzításával.²⁰

67. Ezért az, hogy a jelen ügyben szóban forgó tengeri kabotázs piacát szabályozási úton csak jóval a vitatott támogatások folyósítását követően liberalizálták,²¹ nem zárja ki, hogy e támogatások a fent említett feltételeknek megfelelő támogatásoknak minősüljenek.

¹⁷ Lásd legutóbb: 2018. január 16-i EDF kontra Bizottság ítélet (T-747/15, EU:T:2018:6, 369. pont), amely jelenleg a Bíróság előtti fellebbezési eljárás tárgyát képezi (C-221/18. P. sz. ügy).

¹⁸ Lásd: az Alzetta ítélet 146. pontja.

¹⁹ Lásd különösen: 2016. december 21-i Bizottság kontra Hansestadt Lübeck ítélet (C-524/14 P, EU:C:2016:971, 40. pont); 2016. december 21-i Bizottság kontra World Duty Free Group SA és társai ítélet (C-20/15 P és C-21/15 P, EU:C:2016:981, 53. pont); 2017. június 27-i Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania ítélet (C-74/16, EU:C:2017:496, 38. pont).

²⁰ Lásd ebben az értelemben: 2010. június 10-i Fallimento Traghetti del Mediterraneo ítélet (C-140/09, EU:C:2010:335, 49. pont).

²¹ A szolgáltatásnyújtás szabadsága elvének a tagállamokon belüli tengeri fuvarozásra (tengeri kabotázs) történő alkalmazásáról szóló, 1992. december 7-i 3577/92/EGK tanácsi rendelet (HL 1992. L 364., 7. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 10. o., helyesbítés: HL 2006. L 227., 62. o.) 1993. január 1-jei hatállyal liberalizálta a tengeri fuvarozási szolgáltatásokat. E rendelet 6. cikkének (2) bekezdése különösen azt írta elő, hogy a Földközi-tengeri szigetekkel folytatott kabotázsszolgáltatásokat 1999. január 1-jéig időszakosan kivonják az említett rendelet hatálya alól.

68. Konkrétabban, amint a Fallimento Traghetti del Mediterraneo ügyben hozott ítélet 50. pontjából kitűnik, nem zárható ki, hogy egyrészt a Tirrenia más tagállamok vállalkozásaival volt versenyben az érintett belső útvonalakon, és másrészt hogy nemzetközi útvonalakon is versenyben volt ilyen vállalkozásokkal. Nem zárható ki továbbá az sem, hogy a különböző tevékenységeire vonatkozó külön könyvelés hiányában fennállt a kereszttámogatás veszélye, azaz a jelen esetben annak veszélye, hogy az alapügyben szóban forgó támogatásokban részesülő kabotázstevékenységből származó bevételeit az említett nemzetközi útvonalakon folytatott tevékenységei hasznára fordítja.²²

69. Amint azt egyébiránt a kérdést előterjesztő bíróság megemlítette, a 2005. május 10-i Olaszország kontra Bizottság ítélet (C-400/99, EU:C:2005:275), a 2007. június 20-i Tirrenia di Navigazione és társai kontra Bizottság ítélet (T-246/99, nem tették közzé, EU:T:2007:186), valamint a 2009. március 4-i Tirrenia di Navigazione és társai kontra Bizottság ítélet (T-265/04, T-292/04 és T-504/04, nem tették közzé, EU:T:2009:48) alapjául szolgáló, a Gruppo Tirrenia di Navigazione vállalkozásait érintő számos ügyből kitűnik, hogy a tengeri kabotázs piaca formális liberalizációjának hiánya nem volt releváns az ezekben az ügyekben szóban forgó bizonyos állami intézkedések új támogatásokként történő minősítése szempontjából.

70. Következésképpen az, hogy a szóban forgó állami támogatások célja a még nem liberalizált piacokon működő vállalkozások támogatása volt, nem mentesíti az érintett állami hatóságokat a Szerződésnek az új állami támogatásokra vonatkozó rendelkezései tiszteletben tartása alól.

71. Amennyiben valamely nemzeti intézkedés a hatálybalépésekor azon az alapon tartozik az állami támogatás fogalma alá, mert a fent említett valamennyi feltételnek megfelel, továbbá nem vitatott különösen az, hogy alkalmas a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, valamint a verseny torzítására, illetve annak torzításával fenyeget, akkor ezen intézkedés főszabály szerint nem minősíthető létező támogatásnak pusztán azon az alapon, hogy nem került sor az érintett piac formális liberalizációjára.

72. A jelen esetben a Bíróság elé terjesztett iratokból kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság megfelelően megvizsgálta, hogy teljesültek-e a szóban forgó támogatások állami támogatásként való minősítésének feltételei. E bíróság nagy valószínűséggel átvette a Corte d'appello di Genova (genovai fellebbviteli bíróság) azon értékelését, amely szerint az érintett piac a releváns tényállás időpontjában versenypiac volt. Konkrétan, az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 22. és 54. pontjából kitűnik különösen az, hogy e bíróság szerint a Tirrenia számára nyújtott támogatások alkalmasak voltak a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, továbbá „esetlegesen érinthették a kereskedelmet és a szabad versenyt”. A kérdést előterjesztő bíróság tehát maga is úgy véli, hogy e támogatások alkalmasak voltak a verseny torzítására, vagy annak torzításával fenyegettek.²³

73. Ezért az első kérdés megválaszolása érdekében meg kell állapítani, hogy az alapeljárásban szóban forgó támogatások nem minősíthetők létező állami támogatásként pusztán a liberalizáció formális hiánya miatt, amennyiben nem vitatott, hogy egyrészt e támogatások alkalmasak voltak a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, másrészt pedig torzították a versenyt, vagy annak torzításával fenyegettek.

74. Emellett úgy tűnik számomra, hogy sem a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának v. alpontja, sem a Törvényszék által az Alzetta ítéletben kialakított elv nem alkalmazandó a jelen esetben.

²² 2010. június 10-i Fallimento Traghetti del Mediterraneo ítélet (C-140/09, EU:C:2010:335, 49. és 50. pont).

²³ A tárgyalás során az Olasz Köztársaság ugyanakkor fenntartotta, hogy a szóban forgó piacon nem lehetett szó a verseny torzításáról; más jogalapok keretében azonban éppen ezt vitatta a kérdést előterjesztő bíróság előtt.

75. Ezért maradéktalanul egyetértek a Bizottság azon álláspontjával, amely szerint az első kérdés megválaszolása érdekében meg kell állapítani, hogy az alapeljárásban szóban forgó támogatások nem minősíthetők létező állami támogatásként pusztán a liberalizáció formális hiánya miatt, amennyiben nem vitatott, hogy egyrészt e támogatások alkalmasak voltak a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, másrészt pedig torzították a versenyt, vagy annak torzításával fenyegettek.

76. E megfontolások összességére tekintettel, és anélkül, hogy szükség lenne a 659/1999 rendeletben foglalt rendelkezések időbeli hatályának további vizsgálatára, az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy az alapeljárásban szóban forgó állami támogatások létező támogatásként vagy új támogatásként történő minősítésekor nem alkalmazandó sem a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának v. alpontjában foglalt szabály, sem az Alzetta ítéletben kialakított azon elv, amely szerint a még nem liberalizált piacon működő vállalkozások számára nyújtott támogatásokat létező támogatásoknak kell tekinteni.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről: a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontja iv. alpontjának, vagy a bizalomvédelem és a jogbiztonság elvének az alkalmazhatósága

77. Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy az alapeljárásban vitatott támogatások létező támogatásként vagy új támogatásként történő minősítésekor a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontját kell-e alapul vennie, amelynek meghatározása szerint a létező támogatás „olyan támogatás, amely létező támogatásnak tekintendő [e rendelet] 15. cikk[e] szerint”, vagy e helyett a bizalomvédelem és a jogbiztonság elvére kell támaszkodnia.

A 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontjára történő esetleges hivatkozás

78. Rá kell mutatni arra, hogy az alapeljárás az állam felelősségének az alapján történő megállapítása iránti keresettel kapcsolatos, hogy az megsértette az állami támogatásokra alkalmazandó rendelkezéseket, és különösen a támogatási intézkedések előzetes bejelentésére vonatkozó, az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésében foglalt kötelezettséget. Az alapeljárásban felperes vállalkozás, amely a támogatás kedvezményezettjének versenytársa, a vitatott támogatások jogellenes nyújtása miatt állítása szerint elszenvedett kár megtérítéséhez kíván hozzájutni.

79. A Bíróság elé tárt iratokból ezenfelül kitűnik, hogy a Bizottság nem fogadott el az alapeljárásban szóban forgó állami támogatások jogszerűségére vagy összeegyeztethetőségére vonatkozó határozatot (a stand alone private enforcement esete).

80. Márpedig a Transalpine Ölleitung in Österreich ítéletben a Bíróságnak már alkalma nyílt annak kifejtésére, hogy jöllehet a 659/1999 rendelet eljárási jellegű szabályai az állami támogatásokkal kapcsolatban a Bizottság előtt folyamatban lévő valamennyi közigazgatási eljárásra vonatkoznak e rendelet hatálybalépésétől, azaz 1999. április 16-ától kezdődően, e rendelet ezzel szemben egyáltalán nem tartalmaz a nemzeti bíróságok hatásköréről és kötelezettségeiről szóló rendelkezést, amelyeket így a Szerződés rendelkezései szabályoznak, a Bíróság vonatkozó értelmezésének megfelelően.²⁴

²⁴ 2006. október 5-i Transalpine Ölleitung in Österreich ítélet (C-368/04, EU:C:2006:644, 34. és 35. pont).

81. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis az EUMSZ 107. és 108. cikkből eredő tagállami kötelezettségek teljesítésének ellenőrzése során egymást kiegészítő és különböző feladat hárul a nemzeti bíróságokra és a Bizottságra. Míg a támogatási intézkedések közös piaccal való összeegyeztethetőségének mérlegelése a közösségi bíróságok ellenőrzése mellett eljáró Bizottság kizárólagos hatáskörébe tartozik, addig a nemzeti bíróságok a jogalanyok jogainak megóvását biztosítják az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésében előírt azon kötelezettség megsértése esetében, amely szerint az állami támogatásokat előzetesen be kell jelenteni a Bizottságnak.²⁵

82. A jogalanyok jogainak megóvására irányuló feladataik ellátása körében a nemzeti bíróságok bizonyos függetlenséggel és autonómiával rendelkeznek a Bizottság fellépéséhez képest.

83. Ez így van különösen akkor, amikor a bíróságoknak a támogatási intézkedésekben részesülő vállalkozások versenytársai által benyújtott, az ezen intézkedések jogellenes nyújtásával állítólagosan okozott károk megtérítése iránti kérelmekről kell határozniuk.

84. Ezért a kártérítési igények érvényesítésének lehetősége elvileg nem függ a szóban forgó támogatás vonatkozásában párhuzamosan folytatott esetleges bizottsági vizsgálati eljárástól.

85. E tekintetben a Bíróság már több alkalommal megállapította, hogy az állami támogatásokra vonatkozó hivatalos vizsgálati eljárás Bizottság általi megindítása nem mentesítheti a nemzeti bíróságokat azon kötelezettségük alól, hogy megvédjék a jogalanyok jogait az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésének esetleges megsértése esetén.²⁶

86. Ehhez hasonlóan a nemzeti bíróságok autonómiájának szintjét illetően emlékeztetni kell arra, hogy az olyan bizottsági határozat, amely valamely be nem jelentett támogatást a belső piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánít, nem eredményezi az e rendelkezésben rögzített tilalom megsértésével hozott, és ezért érvénytelen végrehajtási intézkedések utólagos legalizálását, mivel ellenkező esetben csorbulna az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának közvetlen hatálya, és sérülnének a jogalanyok érdekei, amelyek megóvása e bíróságok feladata. Minden más értelmezés támogatná az érintett tagállamot abban, hogy figyelmen kívül hagyja az említett rendelkezést, és meggátolná e rendelkezés hatékony érvényesülését.²⁷

87. Következésképpen ha a felperes a nemzeti bíróság előtt bizonyítani tudja, hogy a támogatás idő előtti végrehajtása, és konkrétan a kedvezményezett ebből eredő jogellenes versenyelőnye miatt kárt szenvedett, a kártérítési keresetnek akkor is helyt lehet adni, ha a kérelem nemzeti bíróság általi elbírálásának időpontjában a Bizottság már jóváhagyta a szóban forgó támogatást.

88. E következtetés a szükséges módosításokkal együtt arra a helyzetre – így a jelen esetre – is vonatkozik, amikor a Bizottság nem hozott határozatot a szóban forgó támogatási intézkedések jogszerűségének kérdésében. Ahogyan a jogellenes támogatások összeegyeztethetőségét a folyósításukat követően elismerő határozat nem eredményezi az e támogatásokat végrehajtó, a Szerződésben előírt bejelentési és felfüggesztési (*standstill*) kötelezettség megsértésével hozott, és ezért érvénytelen intézkedések utólagos legalizálását, úgy a támogatási intézkedésekre vonatkozó bizottsági határozat meghozatalának elmaradása sem teheti szabályossá pusztán az idő múlása alapján az ilyen intézkedéseket.

25 Lásd: 2006. október 5-i Transalpine Ölleitung in Österreich ítélet (C-368/04, EU:C:2006:644, 37. és 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

26 Lásd többek között: 1996. július 11-i SFEI és társai ítélet (C-39/94, EU:C:1996:285, 44. pont); 2013. november 21-i Deutsche Lufthansa ítélet (C-284/12, EU:C:2013:755, 32. pont).

27 Lásd: 1991. november 21-i Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires és Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon ítélet (C-354/90, EU:C:1991:440, 16. pont); 2003. október 21-i van Calster és társai ítélet (C-261/01 és C-262/01, EU:C:2003:571, 63. pont); 2006. október 5-i Transalpine Ölleitung in Österreich ítélet (C-368/04, EU:C:2006:644, 41. pont).

89. Ebben az összefüggésben, és figyelembe véve többek között a nemzeti bíróságok által betöltött szerepet a „stand alone” helyzetben benyújtott kártérítési keresetek elbírálásában, valamint e bíróságok Bizottsággal szembeni függetlenségének szintjét, úgy tűnik, hogy a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontja iv. alpontjának értelmében vett létező támogatások fogalma szorosan kapcsolódik az e rendelet 15. cikkében meghatározott elévülési szabályokhoz, amelyek – amint az az utóbbi cikk (1) bekezdéséből kitűnik – a „Bizottság támogatás-visszatéríttetésre vonatkozó hatáskör[ér]e” vonatkoznak.

90. A 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontjában meghatározott e fogalom azokat a támogatásokat foglalja magában, amelyek tekintetében lejárt a tíz éves elévülési idő, amelyen belül a Bizottság a támogatás-visszatéríttetésre vonatkozó külön hatásköreit gyakorolhatja. Ezen elévülési idő azt hivatott biztosítani, hogy a Bizottság határozathozatalára észszerű határidőn belül kerüljön sor, mivel a határozathozatal elmaradása alkalmas az érintett személyek jogos bizalmának megalapozására.²⁸

91. A 659/1999 rendelet 15. cikkének (1) bekezdésében előírt tíz éves elévülési idő lejártá mindössze időbeli korlátot szab a Bizottság jogellenes támogatások visszatéríttetésével kapcsolatos hatásköreinek. A bizottsági fellépés felfüggesztésének szubjektív korlátozása, amelyről e cikk (2) bekezdése rendelkezik, nézetem szerint egyértelműen azt mutatja, hogy a szóban forgó határidő mindössze a jogellenes támogatások visszatéríttetésével kapcsolatos bizottsági hatáskörök időbeli korlátait határozza meg.²⁹

92. Ezzel szemben a Bizottság hatásköreinek ezen időbeli korlátozása nem befolyásolja a nemzeti bíróságok azon lehetőségét, hogy megállapítsák valamely támogatás jogellenességét. Az, hogy valamely támogatás a 659/1999 rendelet 15. cikkének (3) bekezdése értelmében létező támogatássá válhat, nem orvosolja az állam által elkövetett, a bejelentés elmaradásában álló jogsértést.

93. Másként fogalmazva, az elévülési idő lejártá nem eredményezheti az érintett állami támogatások abszolút jellegű és visszamenőleges hatályú szabályszerűvé tételét e támogatások létező támogatásokká válása révén, ezzel utólagosan megszüntetve a jogellenes támogatás nyújtásával érintett magánszemélyek és versenytársak által az érintett tagállammal szemben benyújtott kereset jogalapját.

94. Minden más értelmezés szűkítené a tagállamokra háruló, a támogatási intézkedések bejelentésére vonatkozó kötelezettség terjedelmét,³⁰ és ezzel megfosztaná az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdését a hatékony érvényesüléstől.

95. Emellett mindez a magánszemélyeknek mint az e rendelkezésben biztosított védelem közvetlen kedvezményezettjeinek és címzettjeinek jogaira is hatást gyakorolna. Álláspontom szerint az, hogy a Bizottság a szóban forgó intézkedésekkel kapcsolatban nem lépett fel és nem hozott határozatot, nem veszélyeztetheti azon magánszemélyek kártérítési kereseteit, akiknek a jogellenes támogatások nyújtása esetlegesen kárt okozott azzal, hogy a hátrányukra torzította a versenyt.

96. A jelen esetben a szóban forgó intézkedéseknek a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontja alapján létező támogatásokként történő minősítése csökkentené a Tirrenia számára jogellenesen nyújtott állami támogatási intézkedések bírósági felülvizsgálatának hatékonyságát, ami hatást gyakorolna az FTDM jogos elvárásaira, amely társaság kártérítési keresetet terjesztett elő az olasz állammal szemben, és e keresetben olyan elvekre és irányvonalakra hivatkozott, amelyek az állami támogatások folyósításakor a közösségi vívmányok részét képezték.

28 Lásd különösen: 1987. november 24-i RSV kontra Bizottság ítélet (223/85, EU:C:1987:502, 17. pont).

29 Lásd különösen: 2002. április 30-i Government of Gibraltar kontra Bizottság ítélet (T-195/01 és T-207/01, EU:T:2002:111, 130. pont).

30 Lásd ebben az értelemben: 2003. október 21-i van Calster és társai ítélet (C-261/01 és C-262/01, EU:C:2003:571, 60. pont); 2006. október 5-i Transalpine Ölleitung in Österreich ítélet (C-368/04, EU:C:2006:644, 41. és 42. pont); 2008. február 12-i CELF és ministre de la Culture et de la Communication ítélet (C-199/06, EU:C:2008:79, 40. pont).

97. A jelen esetben a Tirrenia számára 1976 és 1980 között nyújtott éves támogatások olyan állami támogatásokat képeztek, amelyeket új támogatásokként kell minősíteni. Az Olasz Köztársaságnak ezeket az új támogatásokat az EK-Szerződés 93. cikk (3) bekezdése (jelenleg EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése) alapján a végrehajtásuk előtt be kellett volna jelentenie. Márpedig, mivel nem került sor ilyen előzetes bejelentésre, a Tirrenia számára 1976 és 1980 között nyújtott támogatásokat jogellenes állami támogatásként kell minősíteni.

98. Az, hogy a támogatás a 659/1999 rendelet 15. cikkének (3) bekezdése értelmében létező támogatássá válhat, nem orvosolja a támogatás végrehajtásával kapcsolatos jogellenességet.

99. A nemzeti bíróság előtt kizárólag a nemzeti jogból fakadó – a hatékony érvényesülés és az egyenértékűség elvének fényében értelmezett – elévülési szabályok alkalmazása merülhet fel.³¹

100. Végül ebben az összefüggésben még tenni kell egy további pontosítást a 659/1999 rendelet rendelkezéseinek nemzeti bíróságok előtti felhívhatóságával kapcsolatban.

101. A kérdést előterjesztő bíróság szerint ugyanis a Bíróság a 2015. április 16-i Trapeza Eurobank Ergasias ítéletében (C-690/13, EU:C:2015:235) már megállapította, hogy a 659/1999 rendelet alkalmazandó többek között annak nemzeti bíróság általi értékelésére, hogy a szóban forgó állami támogatások valóban létező támogatások voltak-e, még abban az esetben is, ha a támogatásokat e rendelet hatálybalépése előtt nyújtották.

102. Márpedig meg kell jegyezni, hogy az említett az ügyben a Bíróságnak elsősorban arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy amennyiben az ezen ügyben szereplőhöz hasonló kedvezmények e rendelkezés hatálya alá tartoznak, az azokat bevezető tagállam köteles-e az új támogatásokra vonatkozó, az EK 88. cikk (3) bekezdésében (jelenleg EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése) előírt előzetes vizsgálati eljárást lefolytatni. Az ezen ítélet alapjául szolgáló ügy tárgya nem egy kártérítési kereset, hanem azon nemzeti rendelkezések alkalmazhatóságának esetleges hiánya volt, amelyek az állami támogatásokra alkalmazandó jogszabályokkal esetlegesen összeegyeztethetetlen kedvezményeket vezettek be.

103. Ezen ítélkezési gyakorlatból tehát nem vezethető le azt alátámasztó érv, hogy a jelen esetben szóban forgó kártérítési kérelem vizsgálatának keretében hivatkozni lehetne a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontjában szereplő fogalommeghatározásra.

104. Mindezen megfontolások összességéből az következik, hogy a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontjában szereplő fogalommeghatározás nem alkalmazandó az alapeljárásban szereplőhöz hasonló helyzetben. Másként fogalmazva, az EUM-Szerződés állami támogatásokra vonatkozó rendelkezéseivel ellentétes az, ha a 659/1999 rendelet 15. cikkében foglalt, a támogatás visszatéríttetésére vonatkozó elévülési idő lejártá az akadályát képezi annak, hogy a nemzeti bíróság előtt az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésében előírt előzetes bejelentési kötelezettség megsértése miatt fennálló tagállami felelősségre hivatkozzanak.

105. Meg kell még vizsgálni – amint azt a kérdést előterjesztő bíróság a második kérdésének második részében kéri –, hogy az olasz hatóságok adott esetben milyen mértékben hivatkozhatnak a bizalomvédelem és a jogbiztonság elvére a velük szemben benyújtott kártérítési keresetekkel összefüggésben.

³¹ Lásd analógia útján: 2009. március 24-i Danske Slagterier ítélet (C-445/06, EU:C:2009:178, 31–46. pont).

A bizalomvédelem és a jogbiztonság elvének felhívhatóságáról

106. Mivel a jelen esetben a Bizottság nem hozott a vitatott támogatásokkal kapcsolatos határozatot, a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak meghatározása, hogy – kizárólag az alapeljárás körülményeinek figyelembevételével, valamint az e támogatások nyújtásáról szóló állami határozat elfogadásának időpontja vonatkozásában – a szóban forgó támogatásokat létező támogatásként vagy új támogatásként kell-e minősíteni, illetve hogy e támogatások – az utóbbi esetben – jogellenesek-e.

107. Álláspontom szerint amennyiben megerősítést nyer, hogy a vitatott támogatási intézkedéseket a főszabály szerint abszolút jellegű és feltétel nélküli előzetes bejelentési kötelezettség megsértésével nyújtották, a szóban forgó állami hatóságok nem hivatkozhatnak a bizalomvédelem és a jogbiztonság elvére annak érdekében, hogy a támogatások kedvezményezettjének versenytárs vállalkozása által benyújtott kártérítési keresettel összefüggésben kivonják magukat a kötelezettségeik alól.

108. Ami először is a bizalomvédelem elvét illeti, elegendő emlékeztetni arra, hogy az ezen elvre való hivatkozás joga – amely főszabály szerint minden jogalanyt megillet, akiben valamely uniós intézmény megalapozott várakozásokat kelt – a jelen ügyben nem releváns, mivel nincs szó az intézmények által adott pontos ígéretekről.

109. Mindenesetre az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a bizalomvédelem elvére nem hivatkozhat az a személy, aki nyilvánvalóan megsértette a hatályos szabályozást.³² Ugyancsak az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a támogatásban részesülő vállalkozások főszabály szerint csak akkor bízhatnak joggal a támogatás szabályszerűségében, ha azt az EUMSZ 108. cikkben előírt eljárás betartásával nyújtották. E következtetés még inkább igaz a támogatást nyújtó állami szervekre, amelyek számára semmiképpen nem szolgálhat előnnyel az, hogy a Bizottság a szóban forgó intézkedésekkel kapcsolatban nem tett lépéseket vagy nem hozott határozatot.³³

110. E hatóságok a jogbiztonság elvére sem hivatkozhatnak.

111. Igaz, hogy a Bíróság kimondta, hogy – még az uniós jogalkotó által megállapított elévülési idő hiányában is – a jogbiztonság alapvető követelménye kizárja, hogy a Bizottság határozatlan ideig késlekedhessen jogkörei gyakorlásával.³⁴ E tekintetben a Bizottság késlekedése annak megállapítása során, hogy valamely támogatás jogellenes, és azt a tagállam köteles megszüntetni és visszatéríttetni, bizonyos körülmények között az említett támogatás kedvezményezettjeiben olyan jogos bizalmat kelthet, amely megakadályozza, hogy a Bizottság az említett tagállammal szemben elrendelje e támogatás visszatéríttetését.³⁵

112. Ugyanakkor ezen ítélkezési gyakorlat – amellet, hogy óvja a támogatás kedvezményezettjének jogos elvárását, ami főszabály szerint nem tartozik a támogatást folyósító állami hatóságokkal szemben indított kártérítési keresetek keretébe – olyan rendkívüli körülményekre vonatkozott,³⁶ amelyek nézetem szerint nem mutatnak hasonlóságot az alapeljárásban szóban forgó helyzettel.

³² Lásd ebben az értelemben: 2005. július 14-i ThyssenKrupp kontra Bizottság ítélet (C-65/02 P és C-73/02 P, EU:C:2005:454, 41. pont).

³³ Lásd különösen: 2005. december 15-i Unicredito Italiano ítélet (C-148/04, EU:C:2005:774, 104. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

³⁴ Lásd: 1972. július 14-i Geigy kontra Bizottság ítélet (52/69, EU:C:1972:73, 20. és 21. pont); 2002. szeptember 24-i Falck és Acciaierie di Bolzano kontra Bizottság ítélet (C-74/00 P és C-75/00 P, EU:C:2002:524, 140. és 141. pont); 2008. április 22-i Bizottság kontra Salzgitter ítélet (C-408/04 P, EU:C:2008:236, 100. pont).

³⁵ Lásd: 1987. november 24-i RSV kontra Bizottság ítélet (223/85, EU:C:1987:502, 17. pont).

³⁶ A szóban forgó intézkedés ugyanis egy olyan ágazatra vonatkozott, amely évek óta a Bizottság által engedélyezett állami támogatások kedvezményezettje volt, és ezen intézkedés egy olyan művelet többletköltségeinek fedezésére szolgált, amely korábban maga is engedélyezett támogatásban részesült (2003. január 28-i Németország kontra Bizottság ítélet, C-334/99, EU:C:2003:55, 44. pont).

113. Végeredményben úgy vélem, hogy jöllehet a jogbiztonság elve szerepet játszhat abban az esetben, amikor az érintett állam szabályszerűen bejelentette a végrehajtani kívánt támogatási intézkedéseket, nem ez a helyzet akkor, amikor az említett állam nem tett eleget az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése alapján rá háruló előzetes bejelentési kötelezettségnek, jöllehet észszerű kétségei lehettek ezen intézkedések jogszerűsége felől az állami támogatásokra vonatkozó szabályok szempontjából.

114. Következésképpen sem a bizalomvédelem elve – amelyre semmiképpen sem hivatkozhat az a személy, aki nyilvánvalóan megsértette a hatályos szabályozást –, sem a jogbiztonság elve – amely nem alkalmazható akkor, ha a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok nem jelentik be az új támogatási intézkedéseket – nem támasztja alá az olasz hatóságok által képviselt álláspontot.

115. Azt javaslom tehát a Bíróságnak, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre azt a választ adja, hogy a 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontjában szereplő fogalommeghatározás nem alkalmazandó az alapeljárásban szereplőhöz hasonló helyzetben. Egyébiránt amennyiben az alapeljárásban szóban forgó támogatási intézkedések nyújtásakor nem tartották be az állami támogatások Bizottságnak való előzetes bejelentésére vonatkozó kötelezettséget, a szóban forgó állami hatóságok nem hivatkozhatnak a bizalomvédelem és a jogbiztonság elvére annak érdekében, hogy a kártérítési keresetekkel összefüggésben kivonják magukat a visszatéríttetési kötelezettségük alól.

Véggövetkeztetés

116. A fenti megfontolások összességére tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Corte suprema di cassazione (semmitőszék, Olaszország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket a következőképpen válaszolja meg:

- 1) Sem az [EUMSZ 108. cikk] alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet 1. cikke b) pontjának v. alpontja, sem a 2000. június 15-i Alzetta és társai kontra Bizottság ítélet (T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97–T-607/97, T-1/98, T-3/98–T-6/98 és T-23/98, EU:T:2000:151) 143. pontjában kialakított szabály nem alkalmazandó az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében állami támogatásnak minősülő nemzeti intézkedésre, amennyiben ezen intézkedés a bevezetésekor alkalmas volt a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, és hatással lehetett a versenyre.
- 2) A 659/1999 rendelet 1. cikke b) pontjának iv. alpontja nem alkalmazandó az alapeljárásban szereplőhöz hasonló helyzetben. Másként fogalmazva, az EUM-Szerződés állami támogatásokra vonatkozó rendelkezéseivel ellentétes az, ha a 659/1999 rendelet 15. cikkében foglalt, a támogatás visszatéríttetésére vonatkozó elévülési idő lejártá az akadályát képezi annak, hogy a nemzeti bíróság előtt az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésében előírt előzetes bejelentési kötelezettség megsértése miatt fennálló tagállami felelősségre hivatkozzanak. Egyébiránt amennyiben az alapeljárásban szóban forgó támogatások nyújtásakor nem tartották be az állami támogatások Bizottságnak való előzetes bejelentésére vonatkozó, az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésében szereplő kötelezettséget, a tagállam nem hivatkozhat a bizalomvédelem és a jogbiztonság elvére annak érdekében, hogy a magánszemélyek által az uniós jog megsértése miatt indított kártérítési keresettel összefüggésben kivonja magát a felelősségének megállapítása alól.